

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De Confutatione, & Confirmatione. Capvt XXIV [corr. XXVI].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

calim tempore foris commoratus, redijt ad-
ducens eum, qui oblaturus venenum erat,
quod apportabat in calice tritum. Eum con-
spicatus Socrates, age, inquit vir optime,
nam tu harum es peritus, quid nunc agen-
dum est? Nihil aliud, inquit, quam potus
vt obambules, donec grauari crura senseris,
deinde accumbes, atque reliqua ipsum aget.
Simulque porrexit illi calicem. Hic vero ac-
cepto illo, mi Echebrates, minime turbatus, si-
neque trepidatione, immutato & colore &
vultu, sed vt consueuerat, toruum obruens ad
illum: Quid naras, inquit, de hoc poculo? V-
trum alicui hinc libare quicquam licet, an nō
licet? Tantum inquit, o Socrates, miscemus,
quantum ad mediocrem hautum satis esse
existimamus. Intelligo, inquit ille, Deos qui-
dem certe precari licet, vt hæc hinc migratio
illuc felix eueniat, id quod & precor & ego op-
to. Atque hæc locutus paululumq; moratus
admodum expedit sineque omni difficultate
exhaust. Nostrium quidem plerique agre
hæctens lachrymas continere porueramus.
Vbi vero & libentem vidimus, & exhaustum
iam venenū esse, vincebamur plane, mihi que
ipsi adeo vi lachrymarū flumen quoddam e-
rumpebat. Itaq; obuolutus deplorabā me ip-
sum; non enim illum sane, sed fortunam me-
am, qui tali amico priuatus essem. At Crito
ante me cum lachrymas continere non pos-
set, surrexerat. Sed Apollodoros dudum
etiam lachrymari non cessauerat. Tum vero
inter lachrymas fremens & indignans, nemi-
ni non fletum mouit, præter quidem Socra-
tem, qui, Quid agitis, inquit, inepti? Ego e-
nim certe, non minimam hanc habui causam,
cur mulieres ablegauerim, ne in hunc mo-
dum delinqueretur. Nam audiui fauendum
esse linguis mortis tempore. Proinde quiesci-
te & perdurate. Que cum audiuissemus, pudore
affecti repressimus lachrymas. Ille vero
cum aliquantisper obambulasset, cumq; iam
diceret crura grauari, reclinauit se supinum:
id enim minister veneni iusserat, isque attre-
ctans simul eum, paulo post inspiciebat pedes
& crura. Deinde vehementius premens pe-
dem, togauit an sentiret; hinc peruenit ad tri-
bias, atque ita ascendens, demonstrauit eum
iam frigescere & rigescere. Iterumque attre-
ctans, Postquam inquit cor attigerit, tum inte-
ribit. Iamque adeo propemodum frigus
suprainquam euaserat, atque ille remotis
vestibus, quibus fuerat obuolutus, quod qui-

dem postremum fuit locutus, Aesculapio, in-
quit, o Crito, gallum debemus, quem videre
vt reddatis, atque cauete ne hoc negligatur.
Ita erit, inquit Crito. Sed nunquid aliud im-
peras? Hoc interroganti nihil magis ille res-
pondit. Hic finis o Echebrates, fuit amici no-
stri, viri, vt dicere possum, eorum qui nobis
noti fuere, omnium & fortissimi & sapientis-
simi, & iustissimi.

Sunt & alia narrationes perelegantas, qua-
les sunt de fratribus Philanis apud Salustiu,
& de Zopyro apud Liuium.

De Confutatione, & Confirmatione.

C A P V T XXXVI.

Distum est superius satis copiose de ar-
gumentis, nunc confutationis modum do-
ceamus. Confutantur argumenta multis mo-
dis, vel ipsius Aristotelis testimonio.

Primo, *ἀπὸ τῆς ἀντιθέσεως*, hoc est, contemptu,
quando contemnimus, & nihili facimus ad-
uersariorum dicta, sic ferè totam Caelij accu-
sationem Cicero voluit videri magis iras, &
iurgia dissidentium in amore, & amantium
querimonias, quam vera crimina.

Secundo, *ὑποκρίσει*, hoc est, actione, vultu,
gestu, & vocis sono, tale est illud.

*Cantando tu illum, aut vnquam tibi fistula
cera*

iuncta fuit.

Tertio, increpatione, vbi crimen aliquod
maximè alienum, vel ipsa iudicum opinione,
cum indignatione rejicitur, vt, *Dij te perdant
fugitiue, qui ista obijcis.*

Quarto, *ἀντιπαρονομασίᾳ*, seu compensatione,
cum afferimus rem, vel parem, vel maiorem,
talis est disputatio pastorum apud Virgilium,
vbi vnus quidem mouet quaestionem.

*Dic quibus in terris, & eris mihi magnus
Apollo.*

*Tres pateat cali spatium non amplius vl-
nas.*

Alter non dissoluit, sed noua quaestione
aduersarium capere nititur.

*Dic quibus in terris, inscripti nomina regum
Nascantur flores?*

Quinto, *ἀποπλανήσι*, hoc est, deductione,
& fallacia, cum iudicem, vel auditore à re no-
bis

contraria deducimus, quando pollicemur de eo quod obiectum est, nos alio loco esse dicturos, & ita sensum elabimur, auditorumque animos ab eo, quod nos premebat ad aliarum rerum vtilem considerationem traducimus, quod saepe facit Cicero.

Sextus est communis confutandi modus, si negentur falsa, vt nostra opinione, consuetudine, a personis, a rebus, a testimonijs aliena, ostendanturque absurda, repugnantia, contradicentia, distinguantur dubia, illustrantur obscura, causae & rerum, & factorum asferantur.

Quaeres, quis tandem vsus, aut modus confutationis optimus censetur: Habenda est in eo rerum, personarum, & temporum non leuis ratio. Multa indignatione, multa risu, multa interrogationis alicuius urbanitate tela aduersariorum sunt persape feliciter hebetata, quae rationum multitudo nunquam euicisset: imo ea saepe obijciuntur, in quibus refellendis, si te pugnam ostenderis, altius facti suspicionum defiges mentibus auditorum: Prolepsis etiam, & excusationes non petita, saepe accusationes fuerunt.

Videandum igitur diligenter, quid oratoria prudentia praescribat.

Nonnunquam personae sunt tantae auctoritatis, & sanctitudinis, vt vel silentio, vel vno saltem verbo satis luculentam per se faciant apologiam.

Scipio Africanus, cum ab accusatore quodam importune, & praeseruide posceretur, multisque insuper delictis oneraretur, ad longam accusationem respondit;

[Hoc die, Tribuni plebis, vosque Quirites, cum Annibale, & Carthaginensibus, signis collatis, bene, ac feliciter pugnaui. Ego hinc extemplo, in Capitolium, ad Iouem optimum maximum, Iunonemque, & Mineruam, ceterosque Deos, qui Capitolio, atque arci praesident, salutandos ibo, vsque gratias agam: vestrum quoque, Quirites, quibus commodum est, ite mecum, & orate Deos, vt mei similes principes habeatis.]

Nihil obiecit, nihil purgavit, totam tamen secum traxit multitudinem, & calumniatorem ne quicquam latrantem luculenta plaga percussit. Haec auctoritatem Scipionis decebant, qui, vt generosissimus leo, canem non putauit sua dignum iracundia.

Alij procaces Sophistas, & omnibus infestos, arguta nonnunquam interrogatione, aut

parafyllogismo eeperunt, iisque frustra captioso orationis ambitu nitentibus securim iniecerunt. Iuuant talia nonnunquam, si comode stant, & pro decoro personarum. Sed istis omisis, vbi res ea indicatur, quae legitimum certamen requirat, tum confutationi pugnaciter insistendum.

Et primum quidem intentatae ab aduersario petitiones sunt proponendae, quas nonnulli saepe de industria dissimulare, eluare, & in ambiguas sententias trahere solent, quod ergo malae fidei, & apud acutos auditores, nauumque aduersarium, minus securum arbitror. Is enim statim iustam querelam inferi, sua inuerti, se obtorto collo trahi, non esse hanc suam mentem, parum fideliter agi. Itaque ipso statim limine refutantis periclitatur fides, & quicquid male iactis fundamentis astruitur, leuissimo ictu concidit. a Leoni (inquit Apologus) homo quispiam picta, fictaque leonum simulachra ostendebat valentissimi cuiusdam bestiarum calcata pedibus, & sui generis robur praedicabat. Tum vero leo; Fabulae sunt, inquit, ista, quid si leones videres leonum pedibus compressos, atque subiectos. Haud dissimiliter euenit, in ijs, qui leues quasdam, & scilicet aduersarijs rationes affingunt, de quibus ipsi nunquam cogitarunt: Hinc in confutando diserti sunt, & plane magnifici.

Sed haec praeruaricationis potius sunt, quam iusti certaminis, nec apud graues viros licent, ne in eos quidem, quorum *Flaminia regitur cinis, atque latina.*

Hanc ob rem, qui suae in refutando synceritatis plenius dare volunt indicium, ipsa plerumque aduersariorum verba ex scripto recitant, & praefigunt, deinde confutant, sed non est semper necesse in eisdem iurare apices, modo fideliter sensus assequamur. Postquam obiecta peritio est, sequitur confutatio, quae tota ex locis argumentorum coalescit. Ea censetur autem optima, cum excurrat per ea capita, quae Graeci Rhetores *ανακόλυστον & δονατον ασσπερς απιδανον, απρεπες ασυμφορον* appellant. *Ανακόλυστον* robustissimum est confutandi genus, quo velim primum si fieri possit aduersarium feriri. Dicitur enim inconsequens, seu repugnans, quod fit, cum ex aduersarij oratione multa passim dicta colligatur, quae conciliari nullo modo possunt, sed

Prudentia in confutationibus seruanda.

Liu. l. 8. bell. Mac. Scipionis Africanus ad mirabilia.

Confutatio qua vsus Scipio mirabilis.

Confutatio Sophistarum.

In confutatione sunt falsae aduersiones.

Confutatio maliciose. Simile dei qui affingit ea quae confutant.

Confutatio syncera.

Confutatio generis robustissimi.

sed manifestam inter se contentionem habeant. Tam certe non levis plaga inferatur, cum is non tantum nobiscum, quam secum pugnare ostenditur.

Eiusdem generis est ἀνωγειν, ubi quod factum obijcitur fieri non potuisse, aut esse, firmis rationibus addicitur, quæ à natura, & causis rerum, cæterisque similibus sumuntur, si hæc probari non possunt, enitendum est, ut saltem ἀνωγειν res minus probabilis hoc loco, hoc tempore, his personis fuisse videatur.

Item, si ab aduersario minus dilucide collecta sunt argumenta, exagitantur erunt eius coniectura, quod incerta pro certis, obscura pro notis, falsa pro veris afferat. Non esse rem, quæ geritur tam parui momenti, ut leuissimis figmentis sit permittenda.

Accedunt ἀπεινῆς, & ἀσέβητον, quæ non tantam vim habent, ac superiora, commodè tamen nonnunquam adhibentur ubi, res, quæ obijcitur primum à dignitate personæ aliena, deinde minimè lucrosa, aut commoda.

Postremò etiam damnosa ostenditur, solebat enim Cassius vetus illud quærere; Cui bono.

Ordo autem confutationis à prudentia oratoris melius præscribetur, sæpè minuta quadam obiecta, quasi leuioris armaturæ milites in primo agmine conciduntur, mox ad grauiora deuenitur. Sæpè quæ maioris sunt ponderis prius confutantur, quibus expugnatæ, tenuia quæque facillè concidunt. Nonnunquam caput illud percussitur, cui cætera, quasi per annulos catenarum nexa cohærent, exinde reliqua nullo negotio dissiuntur.

Pugnatur aliquando cæsim contrà multas, & exiles rationes, aliquando diductius res vrgetur, & quò plus calor, & spiritus habeat confutatio, bene tractatur per dialogismos, ironias, subiectiones, concessiones, ratiocinationes, & similia, quibus vis, & ardor oratoris magis incalcescit.

In confirmatione contraria est ratio eorundem argumentorum, cætero qui per idem propè filum tenditur, quanquam magnum discrimen habendum est confirmationis demonstratiuæ, & iudicialis: Illa siquidem, cum de ijs rebus agat sapius, quæ omnibus probatissima sunt, florem, ornatum, & gratiam spectat potius, quam contentiosam probationem.

Hæc magis instat rebus, & argumentis, & prudenter quidem facit, si minuta, & quæ facillè ab aduersarijs vellicari possunt, amputat.

Ea autem maximè in primis, & vltimis ordinibus opponit, quæ robustissima sunt, quæque primas aggressiones, ut plurimum vehementiores firmè sustinent.

Utitur autem vtraque, tum confutatio, tum confirmatio te lo argumentationis, cuius variæ sunt species.

NN.

à Hoc Diuus Dionysius Areopagita, capite octauo de diuinis nominibus vocat εἶδος τοῦ ἀνώγειν ἀπὸ πρῶτου πρὸς οὐκ ἀναμάρτητον.

De ratiocinatione, & inductione.

CAPVT XXVII.

Ratiocinatio disputatorum telum est proprium; & si ea minus expressè oratores, magna tamen dexteritate vtiuntur. Nam, & orationes plerumque totas in syllogismo fundatas esse videas. Itaque non simpliciter, & nudè propositiones exeant oportet, sed alijs insuper argumentis confirmètur, passimque figurarum illustrentur ornamentis, ipsa denique conclusio satis per se intellecta latent per varios motus, quasi per cuniculos in animum irreat.

Inductio familiarissima est oratoribus, & ad ornandum illusterrima. Audi illam Senecæ, quam magnifica est.

Navis bona dicitur, non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui argenteum, aut aureum rostrum est, nec cuius turres ebore cælaræ est, nec quæ silcis, ac opibus regijs pressa est, sed stabilis, & firma, & iuncturis aquam excludentibus spissa, ad ferendum incursum maris solida, gubernaculo parens, velox, & consentiens vento.

Gladium bonum dices, non cui deauratus est baltheus, nec cui vagina gemmis distinguitur; sed cui, & ad secandum subtilis acies, & mucro munimentum omne rupturus.

Regula non quam formosa, sed quam recta sit quæritur.

Eo quodque laudatur, cui comparatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quodque nihil ad rem pertinet, quantum arer, quantum fecerit, à quam multis saluetur, quam

Ll

Cassius.

Confutatio in ordo.

Confirmatio.

Sen. ep. 76. Inductionis insigne ex. plum.

Virtus sola hominem facit.